

**«Οι σχέσεις της προϊστορικής Θήρας με τη Μινωική Κρήτη
μέσα από τις τοιχογραφίες του Ακρωτηρίου»**

**Ονοματεπώνυμο φοιτητή: Αδριανός
Γεώργιος Νικολάκης**

**Μάθημα: Εισαγωγή στον Μινωικό
πολιτισμό**

Καθηγητής: Ανδρέας Βλαχόπουλος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

- Η παρούσα εργασία επιχειρεί να εντοπίσει τις σχέσεις που υπήρξαν ανάμεσα στους Μινωίτες και τη Θήρα, πριν τη καταστροφή της από την έκρηξη του ηφαιστείου της.
- Οι ανασκαφές του Σ. Μαρινάτου, το 1967, έφεραν στο φως έναν προϊστορικό οικισμό μεγάλης αρχαιολογικής αξίας.
- Ένα από τα πιο αξιοθαύμαστα ευρήματα του πληθωρικού αυτού οικισμού είναι οι τοιχογραφίες σε διάφορα κτήρια του.
- Θα εστιάσω κυρίως
στη λατρεία των Θηραίων (όπως αποτυπώνεται στις τοιχογραφίες) και το ενδεχόμενο ύπαρξης μιας κοινής θεότητας ανάμεσα στους κατοίκους του Ακρωτηρίου και της Κρήτης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

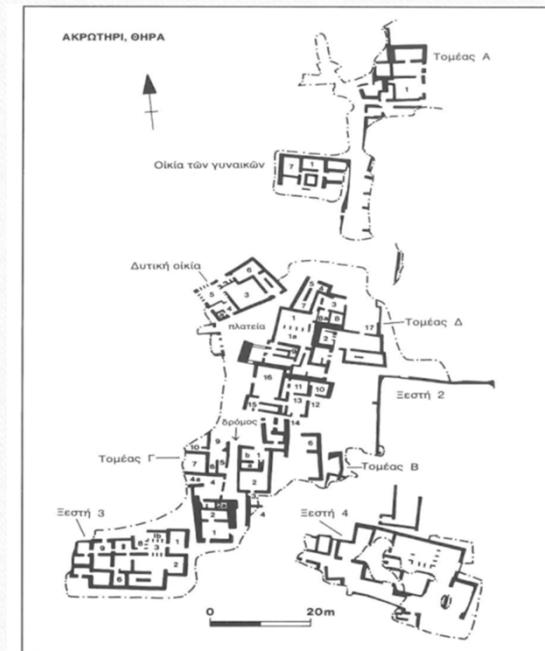
- 1. Η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας
- 2. Οι ανασκαφές στο Ακρωτήρι
- 3. Αρχιτεκτονική: Οργάνωση του οικισμού
- 4. Τοιχογραφίες του Ακρωτηρίου
- 5. Θεματολογία
- 6. Τα θηραϊκά εργαστήρια - 6.1. Πορφύρα
- 7. Λατρεία
- 8. χρυσός αΐγαγρος
- 9. κεραμική
- 10. Συμπεράσματα
- Βιβλιογραφία

Χώρος 3 του πρώτου ορόφου : Πομπή γυναικών (διάδρομος)
- Καλαμιώνας – Πότνια Θηρών – Κροκο- συλλέκτριες
(Vlachopoulos 2016).

Η προϊστορική πόλη, που άνθισε στο Ακρωτήρι

- ❖ Αποτελέσε ένα σημαντικότατο κέντρο του Αιγαίου με οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη, αντίστοιχη του Μινωικού Πολιτισμού, με τον οποίο είχε στενές επαφές και από τον οποίο επηρεάστηκε.
- ❖ Η διακίνηση των εμπορευμάτων και ο πλούτος των κατοίκων μαρτυρούν ότι η ζωή ήταν άνετη και εκλεπτυσμένη, όπως στα μινωικά ανάκτορα και τις επαύλεις στην Κρήτη
- ❖ Από τη Νεολιθική Εποχή οι Κυκλαδίτες διέθεταν ναυτική εμπειρία και ανέπτυξαν σχέσεις με την Κρήτη και την ηπειρωτική Ελλάδα, όπως μαρτυρεί και η ύπαρξη **οψιανού** της Μήλου στους νεολιθικούς οικισμούς των περιοχών αυτών.

144. 'Ακρωτήρι, Θήρα. Σχέδιο του οικισμού κατά την ΥΚ Ι (Marthari 1984, 120).

ΜΙΝΩΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΘΗΡΑΙΩΝ

- Σε διάφορα θέματα και τα στοιχεία που υιοθέτησαν, τα εφάρμοσαν σε συνδυασμούς και παραλλαγές δικές τους στην ντόπια αρχιτεκτονική, την κεραμική και την μνημειακή ζωγραφική, δηλώνοντας με αυτό τον τρόπο τόσο τις στενές σχέσεις ανάμεσα στα δύο νησιά αλλά και την ευημερία της θηραϊκής κοινωνίας.
- Μέσω των τοιχογραφιών, της θεματολογίας και της απόδοσής τους θα αναδειχθεί η σχέση που είχε η θηραϊκή καλλιτεχνική παραγωγή με την αντίστοιχη μινωική.
- Συσχετισμός ανάμεσα στη λατρεία που επικρατούσε στον οικισμό του Ακρωτηρίου με αυτή που υπήρχε στην Κρήτη.

ΟΙ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΣΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ

Δίνουν πολύτιμες πληροφορίες:

- τη θρησκεία του προϊστορικού Αιγαίου πολιτισμού.
- τις θρησκευτικές πρακτικές
- τις τελετουργίες

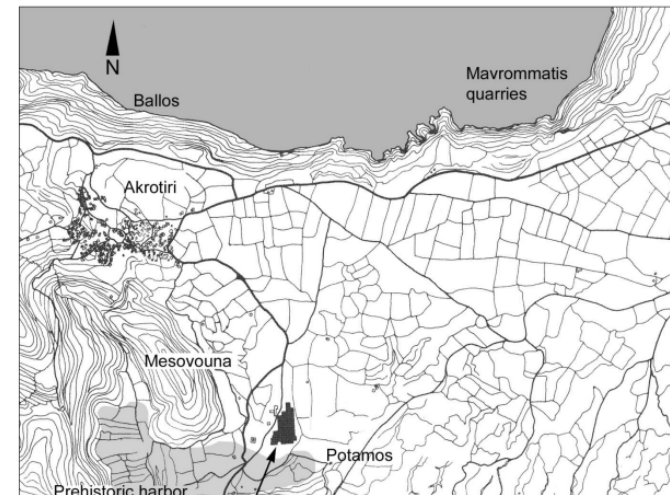
Η έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας

- Η Θήρα είναι το νοτιότερο νησί των Κυκλάδων και βρίσκεται σχετικά κοντά στην Κρήτη, σε απόσταση 120 περίπου χιλ.
- Αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους τόπους στον κόσμο για την μελέτη των γεωλογικών φαινομένων και σχηματισμών.
- Αρχικά το σχήμα του νησιού ήταν στρόγγυλο.
- Στις αρχές της Ύστερης Εποχής του Χαλκού (πιθανότατα περί το 1600 π.Χ.) έγινε ένας ισχυρός σεισμός με επίκεντρο κάτω από το νησί.
- Το κεντρικό μέρος του νησιού καταβυθίστηκε .
- Η καταβύθιση αυτή δημιούργησε μια τεράστια κοιλότητα, την καλδέρα.

Οι ανασκαφές στο Ακρωτήρι

- Η πρώτη έρευνα έγινε το 1866 στο νότιο τμήμα της Θηρασίας, όταν Γάλλοι μηχανικοί ανόρυξαν από τα λατομεία «Θηραϊκή γη» ως υδραυλικό κονίαμα για την κατασκευή είδους τσιμέντου, που χρησιμοποιήθηκε για τα έργα της διανοίξεως του Σουέζ.
- Την ανασκαφή συνέχισε προσεκτικότερα ο Γάλλος ηφαιστειολόγος F. Fouquet, ο οποίος και κατανόησε την μεγάλη σημασία των αποκαλυπτόμενων λειψάνων για την χρονολόγηση της παλιάς έκρηξης.
- Αποκαλύφθηκαν τρία δωμάτια επάνω στη διαβρωμένη λάβα, ενώ ίχνη οικισμού παρουσιάστηκαν και σε άλλα σημεία της Θήρας.
- Από τις ανασκαφές το συμπέρασμα ήταν ότι η έκρηξη είχε καταστρέψει τα πάντα.
- Η κίσσηρη και η τέφρα κάλυψαν τα πάντα με αργό ρυθμό.

Χάρτης της περιοχής του Ακρωτηρίου. Επισημαίνεται ο προϊστορικός οικισμός και με ελαφριά σκίαση ο αρχαίος λιμένας με τους τρεις κόλπους (Palyvou 2005)

Ο πρώτος ανασκαφέας της Θήρας καθηγητής Σπύρος Μαρινάτος

- Συνέδεσε την καταστροφή της με την παρακμή του Μινωικού πολιτισμού στην Κρήτη και ακόμη με τις ιστορίες για τον καταποντισμό της μυθικής Ατλαντίδας, που αναφέρει ο Πλάτωνας.
 - Ο Μινωικός Πολιτισμός καταστράφηκε έπειτα από μία τεράστια έκρηξη του ηφαιστείου της Θήρας περί το 1600 π.Χ.
 - Τα Μινωικά ανάκτορα καταστράφηκαν και έπεσαν σε αχρηστία, με μοναδική εξαίρεση το ανάκτορο της Κνωσού, το οποίο κατοικήθηκε εκ νέου από μία νέα, Αχαϊκή δυναστεία.
 - Οι εκπατρισθέντες Μινωικοί Κρήτες κατέφυγαν σε όλη τη Μεσόγειο, κυρίως προς την ηπειρωτική Ελλάδα και ειδικότερα στη Δυτική Πελοπόννησο.
 - Οι ίδιοι μεταφύτευσαν την τέχνη, τη θρησκεία και τον πολιτισμό στην Μυκηναϊκή Ελλάδα. Μάλιστα οι τελευταίοι επιζώντες ανακτορικοί γραφείς της Κρήτης πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στους ισχυρότερους Μυκηναίους δυνάστες.
- Αυτοί προσαρμόσαν τη γραφή τους στην Ελληνική γλώσσα και δημιουργήθηκε η Γραμμική Γραφή Β (Μαρινάτος, 1973: 124)

Μινωική έκρηξη

- Η τεράστια έκρηξη, «Μινωική» όπως είθισται να ονομάζεται, εξαφάνισε εξολοκλήρου το κεντρικό τμήμα του νησιού που κάποτε ήταν στρόγγυλο (ή ελαφρότατα ωοειδές από βορρά προς νότο).
- Απέμεινε η μικρά νήσος Θηρασία και ένας απλός βράχος, το Ασπρονήσι.
- Το νότιο τμήμα της Θήρας μεταβλήθηκε σε ένα επίμηκες ακρωτήριο, εξ ου και το σημερινό όνομά του, Ακρωτήρι.
- Η μεσημβρινή ακτή του ακρωτηρίου αυτού βρίσκεται ακριβώς απέναντι από την Κρήτη και τμήμα αυτού έχει καταβυθιστεί (Μαρινάτος: 1973, 129)

ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ

- Η θέση του Ακρωτηρίου ήταν εξαιρετική για την ναυσιπλοΐα της εποχής εκείνης, γιατί προστατευόταν από τα μελτέμια που επικρατούσαν στο Αιγαίο τον μισό σχεδόν χρόνο. Επίσης, στην ίδια περιοχή η γη ήταν εύφορη.
- Ανακαλύφθηκε μία νέα «Πομπηία του Αιγαίου», ο καλύτερα διατηρημένος οικισμός με κτίρια της Εποχής του Χαλκού, περί το 1500π.Χ. Το ανασκαμμένο τμήμα της πόλης, έκτασης μεγαλύτερης των δέκα στρεμμάτων, περιλαμβάνει μεγάλα κτηριακά συγκροτήματα (Α, Β, Γ, Δ) και ανεξάρτητες οικίες (Δυτική Οικία, Οικία των Γυναικών, Ξεστές 2, 3, 4). Οι ανασκαφές συνεχίστηκαν για αρκετά χρόνια από Καθηγητή Χρ. Ντούμα.
- Διακρίνονται πολλοί διαφορετικοί τύποι κτιρίων. Ανεξάρτητες μεγάλες οικίες κτισμένες εξωτερικά από τετραγωνικούς πωρόλιθους τοποθετημένους ισοδομικά, οι λεγόμενες «ξεστές», δηλαδή πλινθόκτιστα κτίρια και κατοικίες ενωμένες μεταξύ τους. Ένας κεντρικός δρόμος η «οδός Τελχίνων» διασχίζει το ανασκαμμένο τμήμα με κατεύθυνση από Βορρά προς Νότο περνώντας από δύο πλατείες του «Μυλώνος» και του «Τριγώνου».

Η Ξεστή 3 από τα ανατολικά (Δωμάτια 2, 4, 5)

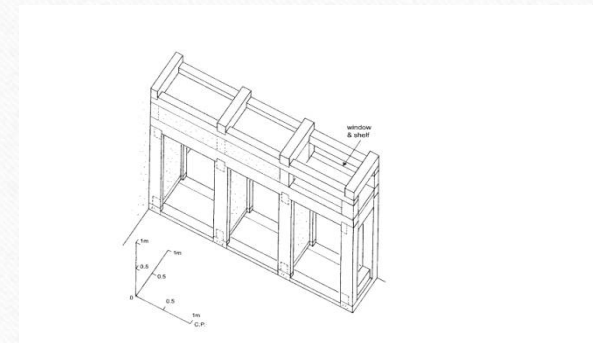

A wide-angle photograph of an archaeological excavation site, likely the Forum of Trajan in Rome. The ruins of ancient stone structures, including walls and foundations, are visible. The site is covered by a modern wooden roof structure with a series of white support beams. The ground is uneven, with some areas covered in dirt and others showing the original stone surfaces. The lighting is warm, highlighting the textures of the ancient stone and the wood of the roof.

- Η αρχιτεκτονική αποκαλύπτει ορισμένα χαρακτηριστικά κάποιας κοινωνικής ιεραρχίας.
- Τα μεμονωμένα κτίρια θα πρέπει να ήταν κατοικίες των αξιωματούχων.
- Δεν έχει βρεθεί ανάκτορο, άρα δεν υπήρχε ηγεμόνας.
- Η Ξεστή 3, όπου έχουν αποκαλυφθεί η Δεξαμενή του Καθαρισμού και ένα πλήθος από πολύθυρα θα πρέπει να είχε ίσως λατρευτική χρήση που εξυπηρετούσε το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.
- Για το συγκεκριμένο κτίριο μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι ένοικοι διέμεναν στους πάνω ορόφους, που λειτουργούσαν ίσως και ως τελετουργικοί χώροι, ενώ τα ισόγεια χρησίμευαν ως αποθηκευτικοί χώροι, εργαστήρια και καταστήματα, όπου έχουν βρεθεί κτιστά πεζούλια με εντοιχισμένα πιθάρια στη σειρά.

Η Ξεστή 3 από την ΝΑ γωνία της εισόδου
(www.santorininews.gr).

Αξονομετρικό γράφημα του πολυθύρου ανάμεσα στα δωμάτια 4 και 7 (Palyvou 2005).

Έχει αναγνωριστεί

- Στον όροφο εργαστήριο υφαντικής, (βρέθηκαν πολλές αγνύθες και σφονδύλια).
- Χώρος υποδοχής ίσως και συμποσίων, επειδή βρίσκεται σε άμεση επικοινωνία με τις αποθήκες τροφίμων και σκευών.
- Εκεί υπήρχαν ράφια για αποθήκευση μεγάλου αριθμού αγγείων, μαστοπρόχων, κωνικών κυπέλλων, χυτρών και πρόχων, που προορίζονταν για υγρά αγαθά λάδι και κρασί. Μέσα σε μερικά αγγεία βρέθηκαν απανθρακωμένοι σπόροι από φάβα, λαθούρι, φακή, αρακά, κριθάρι, σύκα, ελιές καθώς και χερσαία σαλιγκάρια.

Πρόχους με δίχρωμη διακόσμηση, παράσταση χελιδονιού
Πίθος με δίχρωμη διακόσμηση, παράσταση δελφινιών

Μικρό πήλινο αγγείο χωρίς λαβές (σκύφος), που περιέχει ασβεστοκονίαμα. Αυτός ο τύπος αγγείου συνηθιζόταν πολύ στα νησιά των Κυκλάδων κατά την Εποχή του Χαλκού και για αυτό ονομάστηκε «Κυκλαδικός»

Στο εσωτερικό των οικιών

- ✓ Ορισμένα αντικείμενα και σκεύη ερμηνεύονται ως τελετουργικά, όπως οι μεγάλοι τρίτωνες, που χρησιμοποιούνται στη μινωική θρησκεία για την επίκληση της θεότητας.
- ✓ Ίσως τα χρησιμοποιούσαν και σαν κουτάλες λαδιού ή κάποιου υγρού.
- ✓ Υπήρχαν ξύλινα έπιπλα, που άφησαν τα αποτυπώματά τους στην τέφρα.

Τοιχογραφίες του Ακρωτηρίου

ΠΡΩΤΗ ΕΜΦΑΝΙΣΗ, ΚΑΤ'Α ΤΗ ΜΕΣΗ ΕΠΟΧΗ ΧΑΛΚΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Από τις αρχές της Ύστερης Εποχής του Χαλκού (αρχές 17^{ου} αι. π.Χ.) στις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα.
(Τελεβάντου, 2007).

-
- Μεγάλη ζωγραφική δραστηριότητα στο Ακρωτήρι.
 - Οι ζωγράφοι υπήρξαν έντονα επηρεασμένοι από τη μινωική ζωγραφική, αλλά κατάφεραν να προσαρμόσουν τα έργα τους στις απαιτήσεις και στα δεδομένα θηραϊκής κοινωνίας.
 - Η πρακτική της τοιχογράφησης, που ήταν ένας από τους κυριότερους τρόπους εσωτερικής διακόσμησης των κτιρίων και μία από τις «μνημειωδέστερες» καλλιτεχνικές εκφράσεις του Αιγαιακού πολιτισμού, πρωτοπαρουσιάζεται κατά τη Μέση Εποχή του Χαλκού στην Κρήτη.

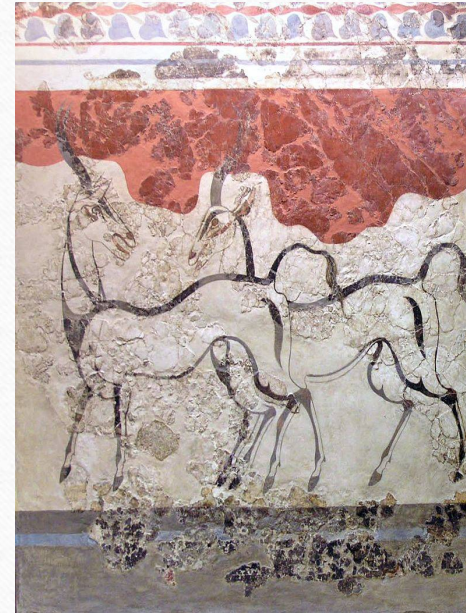
Θηραϊκές τοιχογραφίες

- Χρησιμοποιείται μεικτή τεχνική νωπογραφίας και ξηρογραφίας, κατά βάση ανάλογη με εκείνη των τοιχογραφιών της Κρήτης.
- Για να διακοσμήσουν με ζωγραφική τους λιθόκτιστους τοίχους τους άλειφαν με αχυρόλασπη. Πάνω σ' αυτή την επιφάνεια στρώνονταν ένα ή περισσότερα επάλληλα λεπτά επιχρίσματα.
- Έπρεπε να στερεώνεται καλά το ένα πάνω στο άλλο. Το τελευταίο επίχρισμα έπρεπε να είναι νωπό για να προσχεδιάσει σ' αυτό ο καλλιτέχνης με νήμα, που θα καθόριζε τις γραμμές.
- Ο χρωματισμός έπρεπε να γίνει γρήγορα, πριν ξεραθεί το επίχρισμα, ώστε να μείνουν τα χρώματα ζωηρά, σύμφωνα με τη μέθοδο της νωπογραφίας. Όταν ο τοίχος στέγνωνε πάνω στο ζεστό ασβεστοκονίαμα πρόσθεταν με άλλα χρώματα τις λεπτομέρειες με τη μέθοδο της ξηρογραφίας.
- Ο καλλιτέχνης χρησιμοποιούσε κόλλες από οργανικές ύλες, πιθανώς λεύκωμα αυγού (Τελεβάντου, 2007).

Τα χρώματα κατασκευάζονταν από διάφορα ορυκτά

- ✓ Το μαύρο γινόταν από κάρβουνο, το ωχρό, το καστανό και το κόκκινο από γαιώδεις ώχρες, το γαλάζιο χρώμα της Θήρας προέρχεται από το αιγυπτιακό γαλάζιο.
- ✓ Όλα τα χρώματα γίνονταν σε μορφή σκόνης και διαλύονταν σε νερό ή ασβεστόνερο.
- ✓ Ο ζωγραφικός διάκοσμος που διαιρείται σε τρεις οριζόντιες ζώνες, δηλαδή τη βάση, το κύριο θέμα στο μέσο και την επίστεψη στο ανώτερο τμήμα, κάλυπτε όλη την επιφάνεια του τοίχου (Τελεβάντου, 2007).

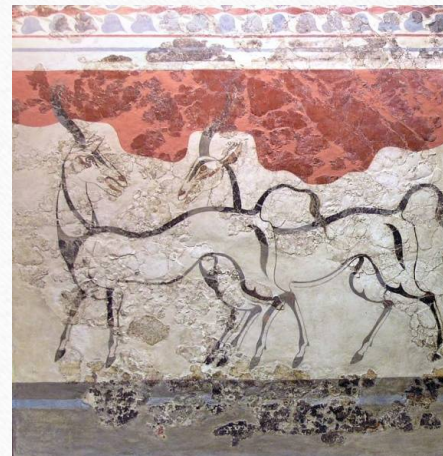

Οι χώροι τοιχογραφιών.

Σε ορόφους, γιατί τα ισόγεια είχαν σχεδιασθεί για δραστηριότητες καθημερινής ανάγκης.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ

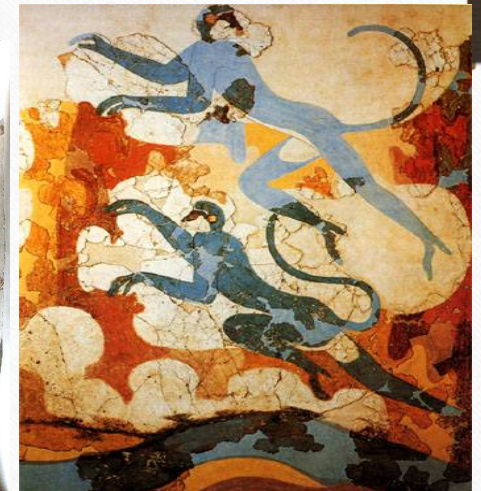
- Η «πυγμαχία», όπου η κεφαλή των παιδιών είναι κουρεμένη και το σώμα γυμνό με μία ζώνη στη μέση δίνει την αίσθηση του βάθους και της κίνησης,
- οι «αντιλόπες»ή «αίγαγροι» που χαρακτηρίζονται από χρωματική λιτότητα και αυστηρότητα στη σύνθεση,

Η ΑΝΟΙΞΗ -ΓΑΛΑΖΙΟΙ ΠΙΘΗΚΟΙ

- Εικονίζεται καθαρά το θηραϊκό τοπίο πριν από την έκρηξη του ηφαιστείου (οι κορυφές και οι πλαγιές ηφαιστειογενών βράχων καλύπτονται από κρίκους και κρίνους ενώ στον ουρανό φτερουγίζει ένα ζευγάρι χελιδόνια),
- «Γαλάζιοι πίθηκοι», που σκαρφαλώνουν πάνω στους γυμνούς βράχους.

Η Οικία των Γυναικών

- Έχει διακοσμημένο τον δεύτερο όροφο. Το κεντρικό δωμάτιο της βόρειας πλευράς, που χωριζόταν με πλινθότοιχο σε δύο άνισους συνεχόμενους χώρους. Στους τοίχους του δυτικού χώρου, απεικονίζονταν εύρυθμα, επαναλαμβανόμενα μεγάλα φυτά κυανών παπύρων που εκφύονται από το έδαφος αποδοσμένα με πλατειές κυματιστές ταινίες, δηλαδή έναν απόλυτα συμβατικό τρόπο.

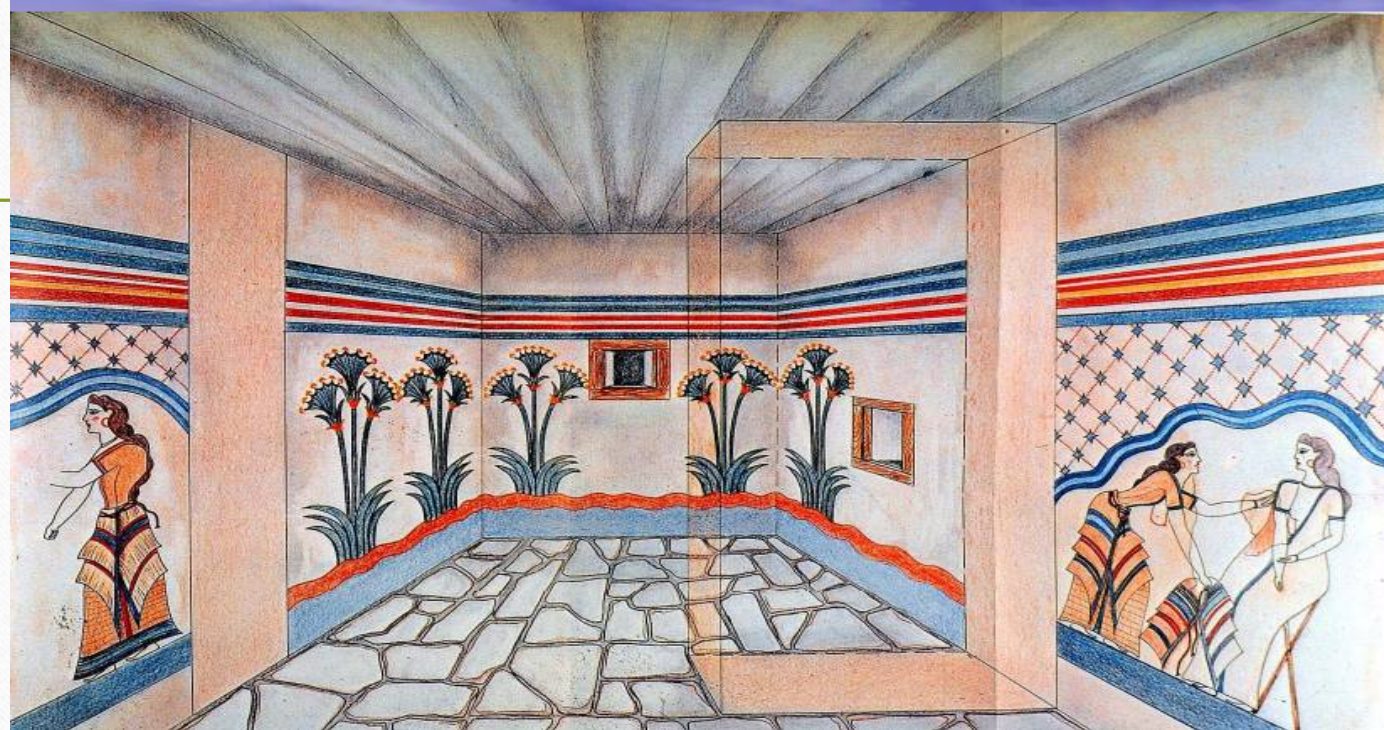

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΔΩΜΑΤΙΟ

- ✓ Διασώθηκαν του νότιου και δυτικού τοίχου.
- ✓ Απεικονίζουν γυναικείες μορφές με λυγρό ώριμο σώμα και σοβαρή έκφραση στο ωραίο πρόσωπο, λιτά ενδύματα, ελάχιστα κοσμήματα και απλή κόμμωση.
- Στο νότιο τοίχο μια γυναίκα βαδίζει προς τα αριστερά ενώ στο δυτικό μια άλλη, ωριμότερη σε ηλικία, σκύβοντας προς τα δεξιά ανασηκώνει το πρόσωπο κοιτάζοντας ψηλά .
- Με το δεξί χέρι κρατεί ένδυμα, ενώ με το αριστερό αγγίζει το χέρι μιας άλλης γυναικείας μορφής, πιθανότατα όρθιας .
- ✓ **Τεχνοτροπικά στοιχεία:**
 - Λιτότητα, καθαρότητα στα εκφραστικά μέσα,
 - Αφαιρετική σχηματική απόδοση του φυσικού τοπίου
 - Μετριάσμενη κίνηση των μορφών.

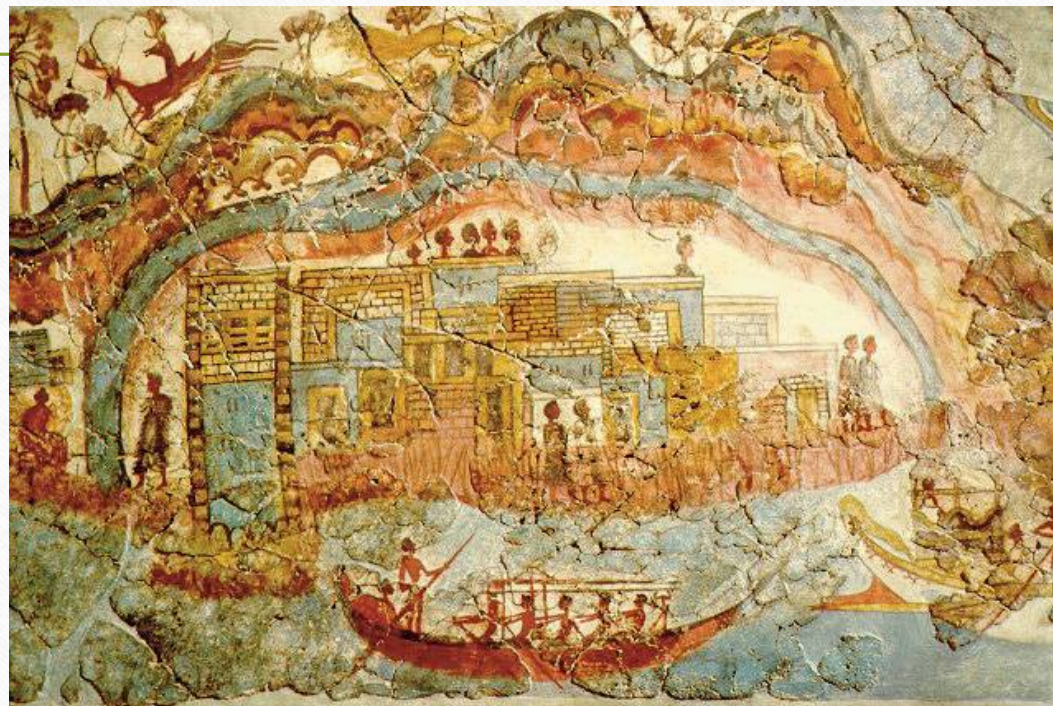

Τοιχογραφία της νηοπομπής, Δωμάτιο 5 της Δυτικής Οικίας

- Η μικρογραφική ζωφόρος ζωγραφισμένη στους τοίχους ενός δωματίου απεικονίζει μία ναυτική πομπή που παριστάνεται στα πλαίσια κάποιας θρησκευτικής στρατιωτικής γιορτής. Ίσως η πομπή των πλοίων να δοξάζει κάποια νίκη.
- Ο θρησκευτικός χαρακτήρας της εκδήλωσης αυτής φαίνεται από το ιδιαίτερο στόλισμα των πλοίων, επάνω στα οποία κρέμονται άνθη κρίκων.
- Απεικονίζονται κωπηλάτες και υπάρχει ειδικός χώρος για τον καπετάνιο.
- Ο στρατιωτικός χαρακτήρας της εκδήλωσης συμπεραίνεται από την παρουσία οπλισμού (κράνη και ακόντια), που κρέμεται από τις καμπίνες των καπετάνιων των πλοίων.
- . Απόσπασμα από την τοιχογραφία της νηοπομπής
 - Δυτική Οικία

Τοιχογραφία της νηοπομπής

Η ζωφόρος δίνει στοιχεία και για τις εμπορικές δραστηριότητες των Θηραίων, που ταξιδεύουν σε διάφορους τόπους και επιστρέφουν στο Ακρωτήρι

- Η παράσταση του εξωτικού «παραποτάμιου τοπίου» φαίνεται ότι ήταν γνωστή στους θαλασσοπόρους κατοίκους του νησιού (Barber, 1994: 178).

Το «Παραποτάμιο τοπίο». Δωμάτιο 5 της Δυτικής Ουκίας

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ ΨΑΡΑΔΩΝ

Τα ψάρια έχουν θεματικό σύνδεσμο με τις θαλασσινές δραστηριότητες.

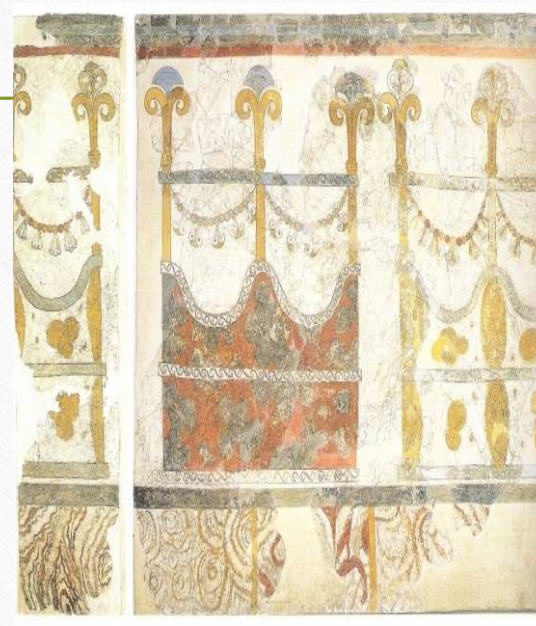
Πρόκειται ίσως για λατρευτές που χαρακτηρίζονται από το ξυρισμένο κεφάλι τους και τη γυμνότητά τους. Το ψάρεμα θεωρείται αντρική ενασχόληση. Οι νεαροί άντρες περνούν στην ενηλικίωση διαγωνιζόμενοι σ' αυτό

Στο ίδιο δωμάτιο βρέθηκε και η τοιχογραφία της «Ιέρειας», ντυμένης με ένα κίτρινο μακρύ πέπλο που κρατάει πύραυνο. Στο διπλανό δωμάτιο βρέθηκε και η τοιχογραφία «ικρίων» που απεικονίζει θαλαμίσκους στημένους στην πρύμνη των πλοίων.

Οι τοιχογραφίες αυτές είναι πολύτιμες τόσο για τη γενικότερη καλλιτεχνική τους αξία όσο και για τις πληροφορίες που παρέχουν για το φυσικό και οικιστικό περιβάλλον καθώς και τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

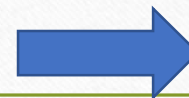
- η τοιχο

η τοιχογραφία «ικρίων

Θεματολογία ΚΟΙΝΑ ΣΗΜΕΙΑ

- **1.Τεχνοτροπικά όπως και εικονογραφικά** στοιχεία προέρχονται από την Κρήτη,
 - Βασικοί κανόνες όπως η τριμερής οριζόντια οργάνωση της παράστασης,
 - Συμβατικότητες, όπως η απόδοση της γυναικείας επιδερμίδας με λευκό της ανδρικής με καστανό,
 - Η έλλειψη τρίτης διάστασης και μεγάλο μέρος του θεματολογίου που είναι εμπνευσμένο από τη φύση και τις ανθρώπινες δραστηριότητες (Τελεβάντου, 2007)
- **2. Κυρίαρχο ρόλο** στη θεματολογία της τοιχογραφικής τέχνης στο Ακρωτήριο έπαιξε η ανθρώπινη μορφή, ανδρική και γυναικεία, παιδική, εφηβική και ενήλικη
- 3. Απεικονίζεται το φυσικό τοπίο, και αυτόνομο, χωρίς την ανθρώπινη παρουσία, αλλά μόνο με τη συμβολή του ζωικού και φυτικού στοιχείου (Γεώρμα: 2009, 123).
- 4. Στα κοινά θέματα εντάσσονται οι αναπαραστάσεις του φυτικού και ζωικού κόσμου (βράχια, υγρό στοιχείο κλπ.) ή τεχνητά περιβάλλοντα, όπως αυτό της τοιχογραφίας του αγγείου με τα κρίνα από τη Δυτική Οικία που συγκρίνεται ως προς τη σύλληψή του με ανάλογη σύνθεση από την έπαυλη της Αμισού στην Κρήτη.

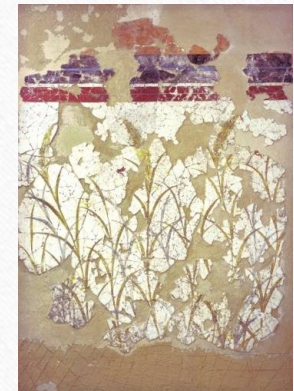
Αμνισός. Η "τοιχογραφία των κρίνων".
Υστερομινωική ΙΑ περίοδος.
Ηράκλειο, Αρχαιολογικό Μουσείο

Απεικόνιση αγγείων με κρίνα

ΚΟΙΝΑ ΣΗΜΕΙΑ

- ✓ Ο πίθηκος, ο ταύρος, το λιοντάρι, η χήνα, η πάπια, τα κυανά πουλιά, το δελφίνι, ο γρύπας, αποτελούν κοινά ζωικά θέματα στην αιγαιακή παραγωγή (Κυκλάδες και Κρήτη).
- ✓ ο πάπυρος, το κρινάκι (ερυθρού και λευκού χρώματος), ο κρόκος, οι μυρτιές και τα καλάμια συναντώνται ως εικονογραφικά θέματα σε όλο τον αιγαιακό κόσμο (Γεώρμα, 2009:123).

Η κροκοσυλλογή

- ✓ Η τοιχογραφία των κροκοσυλλεκτριών, παρουσιάζει αναλογίες με τον Κροκοσυλλέκτη Πίθηκο από το ανάκτορο της Κνωσού, παλαιότερης χρονολόγησης (πιθανότατα ΜΜ ΙΙΑ φάση), που όμως δεν εμφανίζεται στο μεταγενέστερο θεματολόγιο της μινωικής παραγωγής.
- ✓ Άλλα κοινά διακοσμητικά, ανεικονικά θέματα αποτελούν η σπείρα, ο ρόδακας ή διάφορα αρχιτεκτονικά στοιχεία.

Ο κρόκος αποτελεί ένα από τα δημοφιλέστερα εικονογραφικά θέματα τόσο της θηραϊκής όσο και της μινωικής ζωγραφικής

Το ξηρό και βραχώδες τοπίο των νησιών του Αιγαίου, ακόμα και στη σημερινή εποχή, κατά τη διάρκεια του φθινοπώρου, και μετά τις βροχές γεμίζει από φυτά κρόκου, τα οποία συλλέγονται και χρησιμοποιούνται σε διάφορες δραστηριότητες (Γεώρμα, 2009:220).

Ο κρόκος εμφανίστηκε σχετικά αργά στην εικονογραφία της Θήρας, κατά το τέλος της ΜΚ περιόδου. Η συχνή παρουσία τους στη τέχνη του Ακρωτηρίου της εποχής του χαλκού δεν πηγάζει από την απλή απεικόνιση ενός ακόμα διακοσμητικού θέματος αλλά δηλώνει σαφώς τον ρόλο που έπαιζε το φυτό στη καθημερινή ζωή των κατοίκων του νησιού.

Ο κρόκος συνδέεται με το αίμα, τον έρωτα, την αγάπη ακόμη και τον θάνατο.

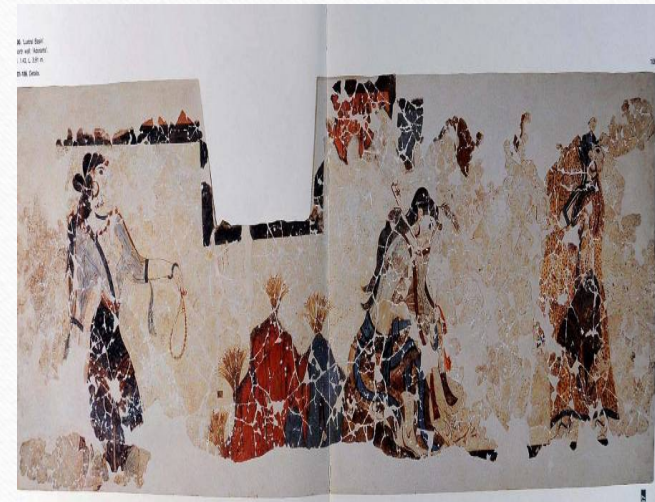
ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗΝ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

- Στοιχεία που μεταφέρουν στον θεατή τα ιδεολογικά και λατρευτικά μηνύματα που χαρακτηρίζουν έναν κοινωνικό ιστό.
- Στην περίπτωση του Ακρωτηρίου, ο μεγάλος αριθμός των τοιχογραφιών μεταφέρει εικόνες, ιδέες, μηνύματα και προσεγγίζει την παραγωγή της μινωικής Κρήτης (Γεώρμα, 2009:124).

Στην Ξεστή 3 ο κρόκος

- Αποτυπώνεται ως διακοσμητικό στοιχείο στην ενδυμασία των δύο εκ των τριών γυναικών της σύνθεσης των Λατρευτριών από το Δωμάτιο 3α στο ισόγειο: στο διάφανο περικόρμιο της πρώτης γυναίκας, της Χορεύτριας με το περιδέραιο, όπου διακρίνονται πλέον μόνο οι ερυθροί στήμονες, καθώς και στο περικόρμιο της δεξιάς γυναίκας με τον κίτρινο πέπλο (κροκωτός πέπλος). (Γεώργμα, 2009:222 υποσημείωση: Vlachopoulos, 2007a, 110-111).

Η κεντρική καθιστή μορφή της σύνθεσης των Λατρευτιών

Λεπτομέρεια από το πέλμα της καθιστής γυναικείας μορφής με την αιμμάσουσα πληγή μέσα στην οποία
φύεται το άνθος του κρόκου

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

Τα θέματα που επιλέγονται από τους Θηραίους καλλιτέχνες για να μεταφέρουν την ιδεολογία της κοινότητας ή και της εξουσίας έχουν ομοιότητες με τα αντίστοιχα της μινωικής Κρήτης και μεταφέρουν τα ίδια ή ανάλογα μηνύματα: «Πότνια Θηρών», οι «σεβίζοντες» πίθηκοι και ο βωμός, οι γρύπες, η τελετουργική ένδυση, τα κέρατα καθοσιώσεως, είναι μόνο κάποια από τα θέματα που εντοπίζονται στο Ακρωτήρι αλλά είναι σαφώς επηρεασμένα από τα αντίστοιχα θέματα στην Κρήτη την ίδια περίοδο.

Ποτνία Θηρών

- Οι Θηραίοι καλλιτέχνες δεν αρκούνται στη στείρα αντιγραφή μινωικών θεμάτων αλλά εμπλουτίζουν το θεματολόγιο τους με λεπτομέρειες και υιοθετούν μόνο εκείνα που συνδέονται με τη δική τους παράδοση και νοοτροπία. Ένα τέτοιο θέμα είναι το χελιδόνι, όπως στην τοιχογραφία της «Άνοιξης» από το Δωμάτιο 2 του Συγκροτήματος Δ.
- Λόγω της διχαλωτής ουράς τους και της απόλυτα φυσιοκρατικής απόδοσής τους, θεωρείται ότι το σχέδιο βασίζεται στην επιτόπια παρατήρηση του πτηνού.
- Στην ίδια λογική, διαμορφώνεται και η σύνθεση από το Δωμάτιο 6 του Κτηρίου Β, στην οποία χελιδόνια πετάνε πάνω από ανθισμένους κρόκους, με την παρουσία λίγων ζώων. Σε συνθέσεις, επίσης, της Ξεστής 3 απεικονίζονται τα χελιδόνια να ταΐζουν τα μικρά τους στο στόμα στις φωλιές. Ένα κυανό χελιδόνι με ανοιχτές φτερούγες απεικονίζεται στη Μικρογραφική Ζωφόρο της Δυτικής Οικίας και κοσμεί τον πρόβολο πλοίου (Barber, 1994: 181)

Τα θηραϊκά εργαστήρια

- Διάφορες κατηγορίες επαγγελματιών, πολλοί εξ αυτών περιπλανώμενοι, κατέφθναν στο Ακρωτήρι. Η διατήρηση του οικισμού του Ακρωτηρίου δίνει τη δυνατότητα να διαχωριστούν μεμονωμένοι ζωγράφοι που δούλεψαν στον οικισμό.
- Η πρώτη γενιά καλλιτεχνών που καταφθάνει στη Θήρα, μετά από την εκπαίδευσή της στην Κνωσό, παράγει τέχνη επηρεασμένη από τη μινωική παραγωγή.
- Στην πορεία εξελίσσεται και ανεξαρτητοποιείται, παρουσιάζοντας έργα με πρωτοτυπία.
- Ο καθένας από αυτούς έχει το προσωπικό του ύφος και τον τρόπο να εφαρμόζει αυτά που όλοι γνωρίζουν και κατέχουν.
- ο Ζωγράφος της Ξεστής 3 πιθανότατα είναι υπεύθυνος για τις περισσότερες συνθέσεις του κτιρίου και τελικά υπεύθυνος για το εικονογραφικό πρόγραμμα του κτιρίου γενικότερα.
- Ο Ζωγράφος των Άστρων με μοναδικό έργο τη σύνθεση από την Οικία των Γυναικών μπορεί να ταυτιστεί με τον Ζωγράφο των Πυγμάχων και την ομώνυμη σύνθεση από το Κτήριο Β. Στον ίδιο ζωγράφο αποδίδονται και οι συνθέσεις των αντιλοπών από το ίδιο κτήριο και δωμάτιο.

Στο Κτήριο Β δραστηριοποιείται και ο Ζωγράφος των Πιθήκων που διαφοροποιείται από τον ζωγράφο του ίδιου κτηρίου. Τέλος, ταυτίζεται ο Ζωγράφος της Πομπής με την ομώνυμη σύνθεση από τη Ξεστή 4 (πομπή ανδρών στο κλιμακοστάσιο).

ΠΟΡΦΥΡΑ

Ένα από τα τεχνητά χρώματα που αποκαλύφθηκαν στο Ακρωτήρι είναι η πορφύρα και αποτελεί το αρχαιότερο δείγμα χρήσης του σε τοιχογραφίες.

Αποτελεί την ακριβότερη βαφή της αρχαιότητας, καθώς αποτελούσε «ιερό» χρώμα και ήταν σύμβολο εξουσίας. Η χρήση της πορφύρας αναφέρεται και στα Ομηρικά Έπη, καθώς η Ανδρομάχη και η Ελένη κεντούν πορφυρά υφάσματα, ενώ η τέφρα του Έκτορα τοποθετήθηκε σε πορφυρό ύφασμα. Από τα νησιά του Αιγαίου Πελάγους ονομαστά για την παραγωγή της πορφύρας ήταν η Ρόδος, η Κως, η Αμοργός, η Χίος και η Νίσυρος, η οποία παλαιότερα ονομαζόταν Πορφυρίς. Η διαδικασία παραγωγής της ήταν ιδιαίτερα χρονοβόρα και το τελικό προϊόν άξιζε το βάρος του σε χρυσό.

Πώς παράγεται;

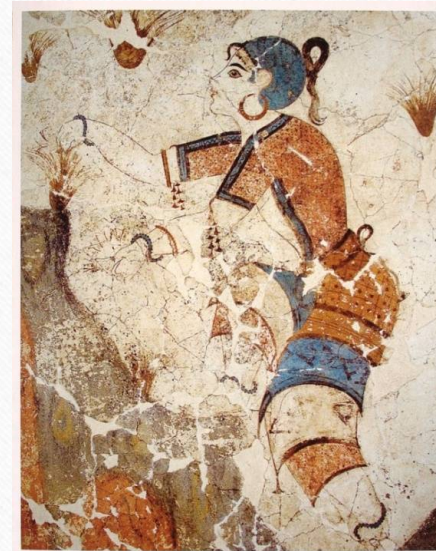
- Η πορφύρα παράγεται από τον υποβράγχιο αδένα, που βρίσκεται στην κοιλότητα του μανδύα ορισμένων ζώντων θαλάσσιων οργανισμών. Γι' αυτό ο Όμηρος αποκαλεί τα πορφυρά υφάσματα αλιπόρφυρα (θαλάσσια πορφύρα). Σύμφωνα με τις αρχαίες μαρτυρίες, αφού αφαιρούσαν τον «ανθό» τον έβαζαν στην άλμη και πρόσθεταν λίγο ξύδι. Το άφηναν στον ήλιο και λίγο το χρώμα από κίτρινο γινόταν κατακόκκινο. Τότε το αραίωναν ή το συμπύκνωναν με το βράσιμο. Αν σε αυτή τη βαφή προσέθεταν άνθη υακίνθου το χρώμα ήταν βιολετί, αλλά θεωρείτο κατώτερης ποιότητας (Καράλη 1988)

Οι έρευνες απέδειξαν ότι το ιώδες χρώμα της τοιχογραφικής σύνθεσης της «Κροκοσυλλέκτριας» είναι πορφύρα.

Από τη μελέτη συμπεραίνεται ότι η αρχή της παραγωγής πορφυρού χρώματος θα πρέπει να τοποθετηθεί σε φάση πρωιμότερη της Υστερομινωικής περιόδου.

Μαρτυρία για την παρουσία και τη χρήση της επιβεβαιώνουν οι πινακίδες της Κνωσού (π.χ. Πρίγκιπας με τα κρίνα).

Η παραγωγή της τεκμηριώνεται τουλάχιστον κατά την 3^η χιλιετία π.Χ. (Πρωτομινωική περίοδος)

Λατρεία

- Η θρησκεία τους ήταν παρόμοια με εκείνη των Μινωιτών.
- Μεγάλο μέρος της λατρείας των Θηραίων είχε σχέση με τη γονιμότητα, βλάστηση και το φυσικό περιβάλλον.
- Γι αυτό, οι τοιχογραφίες του Ακρωτηρίου δείχνουν σκηνές από τη φύση, ενώ συνάμα η βλάστηση είναι το συνηθέστερο διακοσμητικό θέμα της κεραμικής τους (Barber, 199: 172 -177 και Μαρθάρη, 2007)

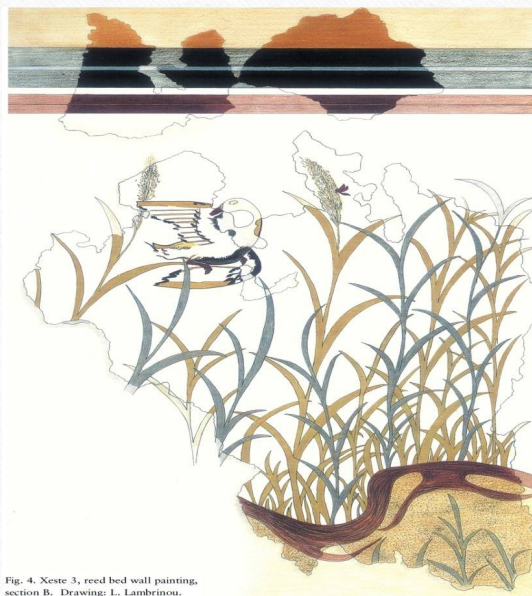

Fig. 4. Xeste 3, reed bed wall painting, section B. Drawing: L. Lambrou.

Από τα ευρήματα (αρχιτεκτονικά, τοιχογραφίες, καθημερινά σκεύη, κ.α.) μπορεί να εκφραστεί η άποψη ότι οι κάτοικοι του Ακρωτηρίου "εκμινωίστηκαν". Αυτό δε σημαίνει, απαραίτητως, ότι το νησί της Θήρας εποικίστηκε από Κρήτες, αλλά κυρίως ότι οι ντόπιοι υιοθέτησαν πολλά στοιχεία του μινωικού πολιτισμού. Οι κάτοικοι του Ακρωτηρίου πρέπει να είχαν πολλές ωφέλειες από το ήδη ανεπτυγμένο μινωικό εμπορικό δίκτυο και είχαν κατακτήσει ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης χάρη σε αυτό.

Φιλομινωισμός της Θήρας

- Μινωίτες υπήρξαν έμποροι και ναυτικοί που διαπερνούσαν ολόκληρο το Αιγαίο
- Η Θήρα υπήρξε μια από τις βάσεις των Μινωιτών, άποψη που υποστηρίχθηκε εξάλλου και από τον Μαρινάτο.
- Το μινωικό εμπόριο, λοιπόν, όπως και η συνεπακόλουθη οικονομική άνθιση που γνώρισε το νησί ήταν οι βασικοί λόγοι που οι ντόπιοι κάτοικοι είχαν κατακτήσει ένα υψηλό βιοτικό επίπεδο.
- Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζεται, πρώτα και κύρια, στα ευρήματα των ανασκαφών και κυρίως στις οικίες που διέθεταν οι κάτοικοι του Ακρωτηρίου.
- Στο σύνολο των ευρημάτων αποτυπώνεται ο "φιλομινωισμός" του νησιού και ειδικά των κατοίκων του Ακρωτηρίου.
- Οδηγούμαστε στην καλύτερη κατανόηση της θρησκείας που επικρατούσε στο νησί.

Θέσεις της Ναννώ Μαρινάτου

Υποστηρίζει ότι

Στη Ζάκρο και στη Θήρα οι τοιχογραφίες συνδέονται μεταξύ τους με ένα κοινό τελετουργικό:

- ✓ Παρουσία ιερών κεράτων («κέρατα καθοσιώσεως»)
- ✓ Οι τελετουργίες απεικονίζουν λατρευτικά σύμβολα.
- ✓ Η θύρα του ιερού στο Ακρωτήρι διακοσμείται με άνθη κρίνων, ενώ από την επίστεψη της από τα ιερά κέρατα καθοσιώσεως φαίνεται ότι, μάλλον, ρέει αίμα.
- ✓ Το σύνολο της τελετουργίας θεωρείται ότι απεικονίζει στιγμές από τα δρώμενα των διαβατηρίων εθίμων για τις γυναίκες που γίνονταν στο ιερό (Nanno Marinatos, 1993:80 και Barber, 1994:189).

Ομοιότητες στη λατρεία

Στη Θήρα λατρεύεται η Μεγάλη Θεά των Κρητών.

Ο Α. Evans ανήγαγε στο πρόσωπο της Μητέρας θεάς των μινωικών χρόνων τη μεσογειακή Μεγάλη Μητέρα (*Mediterranean Magna Mater*) αποδίδοντας σε αυτή λατρεία μονοθεϊστικής θεότητας .

Η θεά εμφανίζεται σε πολλές μορφές στις τοιχογραφίες της Θήρας.

Κάποιες φορές να είναι ενθρονισμένη και δέχεται προσφορές, άλλες πλαισιώνεται από ζώα και πουλιά και άλλες υποφέρει όπως οι άνθρωποι: είναι χαρακτηριστική η σκηνή που τη βλέπουμε να έχει πληγωθεί στο πόδι και από το πόδι να φυτρώνει ένας κρίκος.

Η κεντρική καθιστή μορφή της σύνθεσης των Λατρευτιών

Λεπτομέρεια από το πέλμα της καθιστής γυναικείας μορφής με την αιμμάσουσα πληγή μέσα στην οποία
φύεται το άνθος του κρόκου

Απόψεις ειδικών

Εικονογραφικά είναι η ίδια θεότητα που συναντούμε στην μινωική Κρήτη:

- Θεότητα που παριστανόταν ως συνήθως να κρατάει στα χέρια της πτηνά ή άγρια θηρία.
- Ο Έβανς, είχε μιλήσει για μονοθεϊσμό στη μινωική Κρήτη, αναφερόμενος φυσικά στη Μεγάλη Θεά ή Μητέρα Θεά.
- Η συγκεκριμένη θεά φαίνεται να προστατεύει τη φύση και τον άνθρωπο. (Nanno Marinatos, 1993)

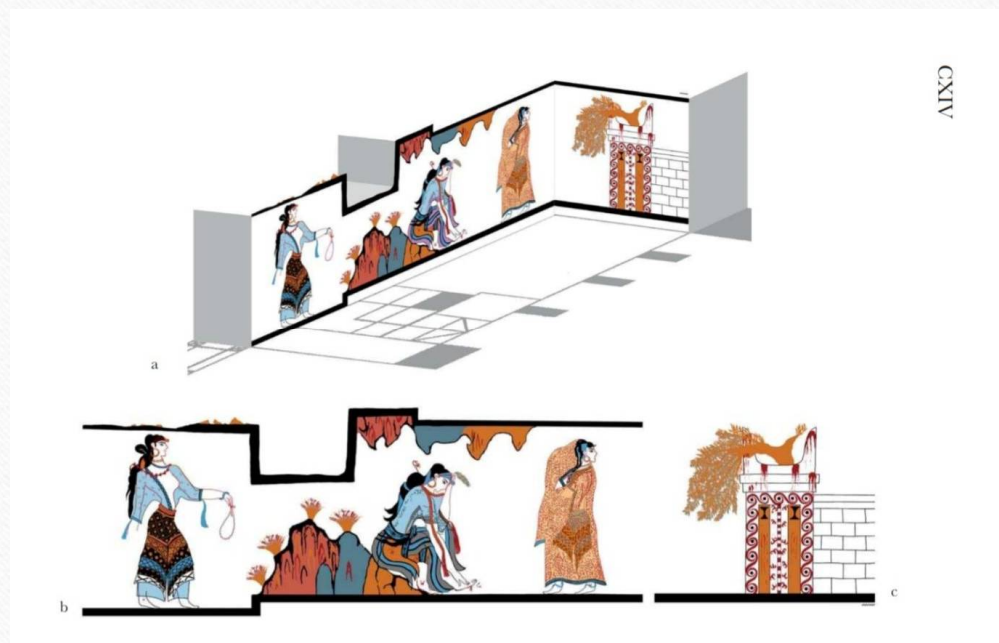
ΞΕΣΤΗ 3

ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΟΜΟΙΟΤΗΤΑΣ

- Αυτό το είδος κτηρίου που προσιδιάζει με τις μινωικές επαύλεις, είχε τουλάχιστον 13 δωμάτια και περιλάμβανε βύθισμα μέσα στο έδαφος, ένα αδύτον, για τελετουργικούς σκοπούς.
- Οι τοιχογραφίες του αδύτου, και πιθανότατα ολόκληρου του κτηρίου σχετίζονται με «διαβατήριες τελετές».
- Η τοιχογραφία του αδύτου απεικονίζει τρεις κοπέλες σε τρία στάδια της γυναικείας ανάπτυξης.
- Η νεότερη με ξυρισμένο (γαλάζιο) κεφάλι δείχνει ξαφνιασμένη μπροστά σε ένα ιερό με μεγάλη θύρα.
- Τα κέρατα στα οποία απολήγει η θύρα στάζουν αίμα.
- Η πύλη είναι πέρασμα και μετάβαση σε άλλο κόσμο.
- (Ντούμας, 1992 και Βλαχόπουλος, Πλάτων και Χρυσικοπούλου, 2011).

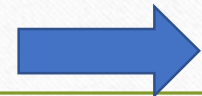

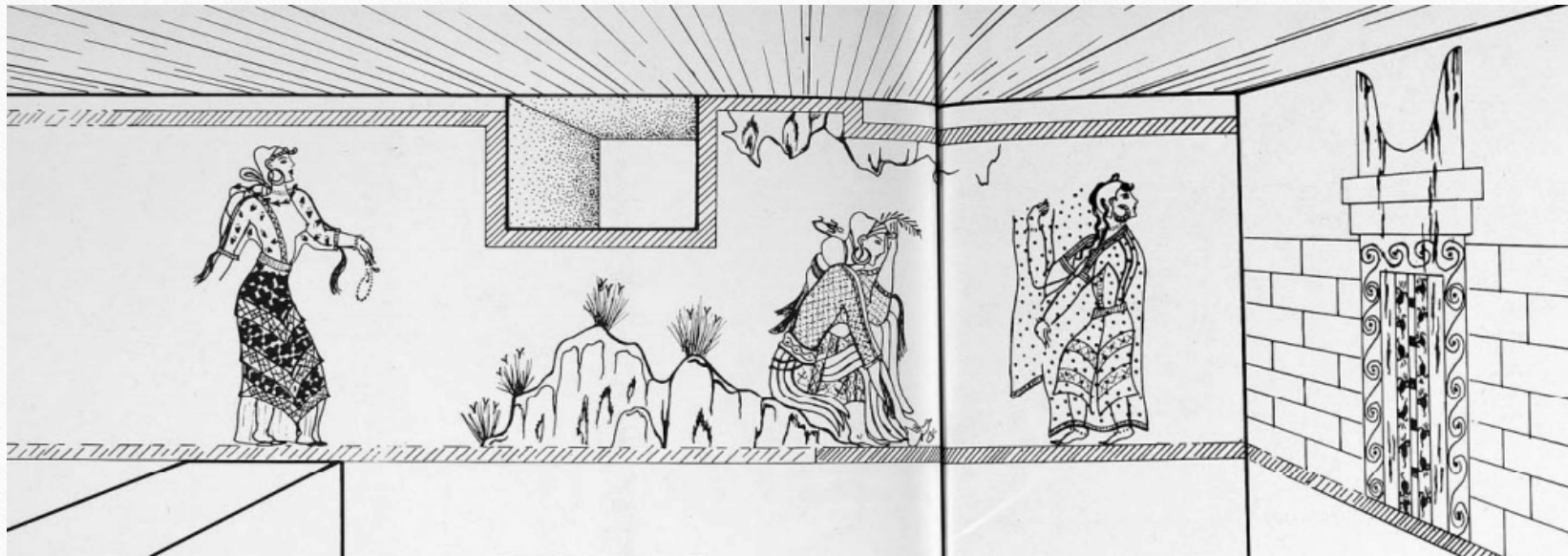
Αναπαράσταση των τοιχογραφιών στον χώρο του Αδύτου (Χώρος 3 – ισόγειο / Vlachopoulos 2016 ●

Το άδυτο ή δεξαμενή καθαρμών

- Αποτελούσε έναν μικρό χώρο βυθισμένο στο έδαφος ο οποίος πρωτοεμφανίστηκε στα ανάκτορα της Κρήτης, είχε πολύ συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ιερή σημασία.
- Λόγω του ότι οι χώροι αυτοί φτιάχνονταν ημιυπόγειοι είχαν χαρακτηριστεί ως δεξαμενές αν και τεχνικά δύσκολα θα μπορούσαν να σχετίζονται με την φιλοξενία υγρού στοιχείου καθώς δεν διέθεταν ανάλογη μόνωση ούτε κάποιον τρόπο διαφυγής των υδάτων.
- Μία άλλη πρόταση για την ονομασίας τους ήταν αυτή του αδύτου λόγω της τάσης για απομόνωσης του χώρου και του σαφούς ιερού και τελετουργικού τους χαρακτήρα.
- Το άδυτο ως χώρος πρωτοεμφανίζεται και εξελίσσεται στα ανάκτορα των οποίων αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα. Εκτός ανακτόρων το άδυτο είναι σπάνιο με εξαίρεση κάποια κτήρια τύπου Ι στην Κρήτη και την Ξεστή 3 του Ακρωτηρίου
- Το Άδυτο της Ξεστής 3 αποτελεί για την ώρα το μοναδικό παράδειγμα εκτός Κρήτης.
- Στην Κρήτη, το άδυτο είχε ιερό χαρακτήρα ,εξυπηρετεί διάφορες τελετουργικές τελετές.
- Την ίδια ακριβώς λειτουργία πρέπει να είχε και στο Ακρωτήρι επειδή αυτό της Ξεστής 3 διαθέτει όλα τα τυπικά χαρακτηριστικά των μινωικών αδύτων,
- Η θεματολογία των τοιχογραφικών παραστάσεων και η κατασκευή του φαίνονται να έχουν τελετουργικό χαρακτήρα,

ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Για την πλήρη κατανόηση αυτού του τελετουργικού χρειάζεται να αντιμετωπίσουμε τις τοιχογραφίες ως σύνολο, εστιάζοντας στις μεταξύ τους σχέσεις.
- Οι διαφορές στην κόμμωση και την ενδυμασία υποδηλώνουν καταρχάς ηλικιακή διάκριση.
- Τα κορίτσια δεν έχουν στήθος, έχουν ξυρισμένο κεφάλι (γαλάζιο κρανίο) και κοντά μαλλιά.
- Οι γυναίκες που έχουν γνωρίσει τη μητρότητα έχουν μακριά μαλλιά και μεγάλα προεξέχοντα στήθη.
- Η θεότητα η οποία προφανώς προστάτευε, εκτός από τη φύση, τη μητρότητα και τις φάσεις της γυναικείας ανάπτυξης τιμάται κατά κάποιο τρόπο στο χώρο αυτό.

Ποτνία Θηρών

Απόσπασμα από τις Κροκοσυλλέκτριες στον ανατολικό τοίχο
του Δωματίου 3 στον όροφο της Ξεστής 3

Στην αίθουσα 3, σε μια τελετουργική σκηνή με πιθανό μυητικό χαρακτήρα, οι "Κροκοσυλλέκτριες", κορίτσια με λαμπερές ενδυμασίες και κοσμήματα, προσφέρουν κρόκους σε μια καθιστή θεά με περίτεχνη κόμμωση, που περιβάλλεται από έναν πίθηκο και έναν φύλακα γρύπα.

Η σκηνή υποδηλώνει το πέρασμα από την εφηβεία στην ώριμη ηλικία και συνδέεται ενδεχομένως με μια θρησκευτική τελετουργία.

Τα κορίτσια κινούνται στα βουνά, σε ένα χώρο μακριά από το άστυ όπου φύονται οι κρόκοι, και αυτό σηματοδοτεί μια «διαβατήρια τελετή».

- Οι ώριμες γυναίκες της ίδιας εικονογραφικής ενότητας τιμούν τη θεά σε διαφορετικό τοίχο, ξέχωρα από τα κορίτσια.
- Ο ίδιος στολισμός της θεάς με πάπιες, λιβελλούλες και άνθη κρόκων συνδυάζεται με γειτονικές τοιχογραφίες που αναπαριστούν πάπιες να ερωτοτροπούν και χελιδόνια που φέρνουν λιβελλούλες στα νεογνά τους.
- Ο συνδυασμός παραπέμπει στην ιδέα της αναζωογόνησης και του κύκλου της ζωής.
- Οι κυανοί πίθηκοι, που στο δωμάτιο 4 πανηγυρίζουν τη ζωή, αποτελούν σύμβολο μύησης καθώς βρίσκονται "ανάμεσα και μεταξύ των ανθρώπων, των ζώων και του θείου.
- Το γεγονός ότι δεν υπάρχει ένδειξη πως η τελετή μύησης συνδεόταν με το γάμο, πρέπει να ερμηνευτεί ως έλλειψη ενδιαφέροντος για την προβολή αυτής της αξίας σε ιδεολογικό επίπεδο.

Ειδώλια

Ο περίφημος χρυσός αΐγαγρος βρέθηκε, δηλαδή ακριβώς δίπλα από την λεγόμενη «Ξεστή 3», στο εσωτερικό της Οικίας των Θρανίων.

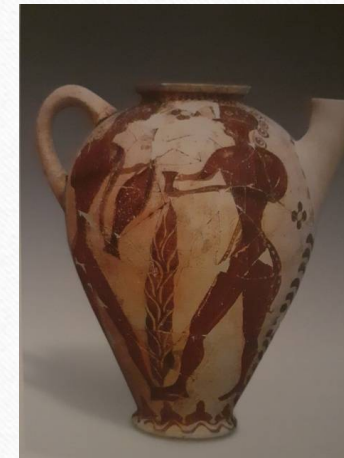
Ο χαρακτήρας της οικίας των Θρανίων έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς φαίνεται ότι σχετιζόταν με τον χαρακτήρα της Ξεστής 3 που διαθέτει την πιο πλούσια εικονογράφηση και συνδεόταν με τις τελετές ενηλικίωσης και μύησης των αγοριών.

Για την Οικία των Θρανίων επικρατέστερη είναι η άποψη πως εξυπηρετούσε λατρευτικούς σκοπούς και πιθανότατα ήταν κάποια μορφή ιερού.

Κεραμεική

- Τα περισσότερα πήλινα αγγεία αποκαλύπτονται ακέραια και στη θέση που τα άφησαν οι κάτοικοι όταν εγκατέλειψαν την πόλη, γεγονός που βοηθά στην κατανόηση της οργάνωσης της ζωής μέσα στα κτήρια.
- Κάθε κτήριο περιελάμβανε σκεύη πρακτικής και σκεύη τελετουργικής χρήσης
- Η πολιτιστική επιρροή που ασκούσε η Κρήτη στη Θήρα απηχεί και στην κεραμική παραγωγή.
- Τα θηραϊκά κεραμικά εργαστήρια κατασκευάζουν εκμινωισμένους τύπους αγγείων που αντλούν τα πρότυπά τους κυρίως από τα σύγχρονα Υστερομινωικά αγγεία που εισάγονται στο Ακρωτήριο, όπως η γεφυρόστομη πρόχους και το ημισφαιρικό κύπελλο

Πρόχους με δίχρωμη διακόσμηση με παράσταση σκηνής 2 ανδρών

- Η πλειονότητα των σκευών τελετουργικής χρήσης υποδηλώνει σπονδικές τελετουργίες. Οι πιο συνηθισμένοι τύποι είναι οι εγχώριοι τύποι της μαστοπρόχου, του νευρωτού αγγείου και του κυλινδρικού ρυτού.
- Σπάνιος είναι ο υιοθετημένος από την Κρήτη τύπος του κυπέλλου κοινωνίας που απηχεί τελετές παρόμοιες με εκείνη των σπονδών και της «μετάδοσης του ιερού ποτηρίου» που απεικονίζεται σε τοιχογραφία του ανακτόρου της Κνωσού.

Η άλλη όψη της πρόχου της σκηνής 2 ανδρών με παράσταση αετού

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Ο πρώτος ανασκαφέας του Ακρωτηρίου Σπυρίδων Μαρινάτος χαρακτήρισε τη Θήρα μινωική αποικία, γιατί υπήρχαν, όπως αποδείχθηκε, τα τεκμήρια που το επιβεβαίωναν.
- Οι ανασκαφές του Μαρινάτου έφεραν στο φως, το 1967, μια προϊστορική πόλη, που το ηφαίστειο του νησιού την είχε θάψει για 3500 χρόνια.
- Ο προϊστορικός οικισμός του Ακρωτηρίου παρουσίαζε μια πραγματικά αστική οργάνωση, γεγονός που αποτυπώνεται τόσο στην αρχιτεκτονική όσο και στα κινητά ευρήματα από τον χώρο.
- Δεκάδες οικοδομήματα είχαν εντοπιστεί τα οποία έκρυβαν απίστευτους αρχαιολογικούς θησαυρούς.
- Οι εξαιρετικής τέχνης τοιχογραφίες που βρέθηκαν στα κτήρια αυτά καθρεφτίζουν ένα λαό με υψηλό επίπεδο ζωής, κοινωνικό, φιλειρηνικό, πρόσχαρο με ζωηρή φαντασία και ελεύθερη έκφραση.
- Δίνουν ακόμη πολύτιμες πληροφορίες για τη καθημερινή ζωή στο νησί, τη φύση και τη θρησκεία που επικρατούσε.
- Οι τοιχογραφίες, μπορούν να μελετηθούν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, καθώς παρόμοιες τεχνοτροπίας τοιχογραφίες βρέθηκαν και στα ανάκτορα της μινωικής Κρήτης

■ Η θρησκεία τους ήταν παρόμοια με εκείνη των Μινωιτών και είχε άμεση σχέση με τη γονιμότητα, τη βλάστηση και το φυσικό περιβάλλον.

■ Οι τοιχογραφίες του Ακρωτηρίου αποδεικνύουν αυτή την ομοιότητα, αφού στο ζωγραφικό διάκοσμό τους αναπαριστούν σκηνές από τη φύση, τη γονιμότητα και τιμούν με ιδιαίτερο τρόπο τη γυναίκα-θεότητα τους, όπως και οι Μινωίτες.

-
- Από τα ευρήματα δύναται να εξαχθεί η υπόθεση ότι στη Θήρα λατρεύεται η «Μεγάλη Θεά» των Κρητών.
 - Εικονογραφικά είναι η ίδια θεότητα που συναντούμε στην μινωική Κρήτη και που παριστανόταν ως συνήθως να κρατάει στα χέρια της πτηνά ή άγρια θηρία («Ποτνία Θηρών»). Η συγκεκριμένη θεά όπως απεικονίζεται στις τοιχογραφίες του Ακρωτηρίου φαίνεται να προστατεύει τη φύση και τον άνθρωπο.
 - Επιπλέον, μπορεί να εκφραστεί η άποψη ότι οι κάτοικοι του Ακρωτηρίου κατά κάποιο τρόπο "εκμινωίστηκαν".
 - Την υπόθεση του Μαρινάτου, ότι δηλαδή ότι το νησί της Θήρας εποίκιστηκε από Κρήτες, μπορούμε να την εκλάβουμε και διαφορετικά: καλλιτέχνες από την Κρήτη εγκατασταθήκαν στο νησί και πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στο θηραϊκό κοινό. Όπως δηλαδή οι Μινωίτες ναυτικοί είχαν τη Θήρα ως ναυτική αποικία για την εξυπηρέτηση των θαλάσσιων δραστηριοτήτων τους, έτσι και καλλιτέχνες από την Κρήτη, ή εκπαιδευμένοι στην ανακτορική Κρήτη, εγκαταστάθηκαν στη Θήρα για να παρέχουν τις υπηρεσίες τους.

- Η θηραϊκή τέχνη παρουσιάζει πολλά κοινά στοιχεία με τη μινωική.

Διαφοροποιήθηκε όμως και υιοθέτησε νέους εκφραστικούς τρόπους και τεχνοτροπίες.

Ειδικά στη θεματολογία των τοιχογραφιών

- οι Θηραίοι καλλιτέχνες δεν αρκούνται στη στείρα αντιγραφή μινωικών θεμάτων αλλά την εμπλουτίζουν με λεπτομέρειες και υιοθετούν στοιχεία που συνδέονται με τη δική τους παράδοση και νοοτροπία.
- Ένα τέτοιο θέμα είναι το χελιδόνι, όπως στην τοιχογραφία της Άνοιξης .

-
- Η τοιχογραφία με την αντιλόπη δεν εντοπίζεται σε άλλη σύνθεση στο Ακρωτήρι αλλά και πουθενά αλλού στις Κυκλάδες ή στην Κρήτη.
 - μοναδικό θέμα είναι και οι θαλαμίσκοι πλοίων που αναπαριστώνται σε πίνακες στη Δυτική οικία.
 - Ο κρόκος είναι ένα από τα αξιοσημείωτα θέματα της θηραϊκής τοιχογραφία ραλλά και της μινωικής ζωγραφικής ..
 - Η συχνή παρουσία τους στη τέχνη του Ακρωτηρίου της εποχής του χαλκού δηλώνει σαφώς τον ρόλο που έπαιζε το φυτό στη καθημερινή ζωή των κατοίκων του νησιού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Barber R.L.N., *Οι Κυκλάδες την Εποχή του Χαλκού*, Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα: 1994.
- Βλαχόπουλος, Α., Λ. Πλάτων και Λ. Χρυσικοπούλου. 2011. "Μινωική βίλα Επάνω Ζάκρου – Ξεστή 3 Ακρωτηρίου Θήρας : Εντοπίζοντας κοινά θεματολογικά, τεχνοτροπικά και τεχνολογικά στοιχεία σε δύο σύγχρονα μεταξύ τους εικονογραφικά προγράμματα", *Πρακτικά 1' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου, Χανιά, 1-8 Οκτωβρίου 2006*, Χανιά 2011, Τόμος Α3, σσ. 437-459.
- Γεώργια Φρ., *Οι τοιχογραφίες του Κτηρίου Β από τον Προϊστορικό οικισμό του Ακρωτηρίου Θήρας*, Διδακτορική Διατριβή, Ιωάννινα 2009.
- Καραλή-Γιαννακοπούλου Λ., «Η πορφύρα μια πολύτιμη χρωστική της αρχαιότητας» *Ανθρωπολογικά Ανάλεκτα*, Ελλ. Ανθρωπολογική Εταιρεία, 1988, τόμος 49, τευχ. Β.
- Ντούμας Χ., *Σαντορίνη, Η προϊστορική πόλη του Ακρωτηρίου*, Εκδοτικός οίκος Hannibal.
- Ντούμας Χ., *Οι τοιχογραφίες της Θήρας*, Ίδρυμα Πέτρου Μ. Νομικού, Αθήνα 1992.
- Ντούμας Χ., *Ακρωτήρι Θήρας: Είκοσι χρόνια έρευνας (1967-1987)*, Ημερίδα, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας Αρ. 116, Αθήνα 1992.
- Ντούμας Χ., *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους: Προϊστορία και Πρωτοϊστορία*, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1994.

-
- Παλυβού, Κ. 2008. "Η Μινωική όψη της αρχιτεκτονικής του Ακρωτηρίου", στο Χρ. Ντούμας (επιμ.), *Ακρωτήρι Θήρας. Τριάντα χρόνια έρευνας (1967-1997). Επιστημονική συνάντηση 19-20 Δεκεμβρίου 1997*, 475-490. Αθήνα : Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία.
 - Τελεβάντου Χρ., *Ακρωτήρι Θήρας. Οι τοιχογραφίες της Δυτικής Οικίας*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας Αρ. 143, Αθήνα 1994.
 - Μαρινάτος Σπ., *Ανασκαφαί Θήρας VI 1972, VI 1973*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας Αρ. 64.
 - Nanno Marinatos, *Minoan Religion*, University of South Carolina Press, 1993.
 - Fritz Blakolmer, "Image and Architecture: Reflections of Mural Iconography in Seal Images and Other Art Forms of Minoan Crete», στο D. Panagiotopoulos - U. Güntel-Maschek, *Minoan Realities*, Presses universitaires de Louvain, 2012.
<https://books.openedition.org/pucl/2839?lang=en>

-
- Ντούμας Χ., Μ. Μάρθαρα, Χ. Τελεβάντου, *Μουσείο Προϊστορικής Θήρας*, Υπουργείο Πολιτισμού, Συνοπτικός Οδηγός, Αθήνα 2007. <https://www.ancientportsantiques.com/wp-content/uploads/Documents/PLACES/Crete-Cyprus/Akrotiri-Doumas2007.pdf>
 - Vlachopoulos A., “Images of Physis or Perceptions of Metaphysics? The Iconography of the Xeste 3 Building at Akrotiri, Thera”, στο E. Alram-Stern et al. (επιμ.), *METAPHYSIS. Ritual, Myth and Symbolism in the Aegean Bronze Age*, *Aegeum* 39, 2016, 375-386.
 - Vlachopoulos A., L. Zorzos “Physis and Techne on Thera: Reconstructing Bronze Age environment and land-use based on new evidence from phytoliths and the Akrotiri wall paintings”, στο G. Touchais et al. (επιμ.), *PHYSIS*, *Aegeum* 37, 2014, 183-197.